



De naam is eigenlijk misleidend. Ja, er staat een paleis en ja, het is een park. Maar het Paleis-park Het Loo is zoveel meer dan sierlijke waterpartijen en gladde gazons.

Tijdens deze wandeling ziet je imposante lanen, vijvers, rododendrons, open plekken, schitterende boompertijen, houten paviljoens, een schietbaan en een dierenbegraafplaats.

De rondwandeling is ongeveer 5,5 km.



## Startpunt

Parkeerplaats Bosloo (gratis) aan het einde van het doodlopende gedeelte van de Pijnboomlaan. Binnenrijden vanaf de Amersfoortseweg, ter hoogte van het bebouwde kom bord Apeldoorn. Op de parkeerplaats is een (invaliden) toilet aanwezig. Bij de ingang van het park staat een kaartjesautomaat, een dagkaart kost €2. Honden en fietsen zijn niet toegestaan.

## Gebiedsbeschrijving

In 1684 kocht stadhouder Willem III samen met zijn vrouw Mary Het Oude Loo, een slot gelegen bij de woeste uitgestrekte Veluwe waar hij zijn grootste hobby de jacht ongestoord kon uitoefenen. Dit slot stamt vermoedelijk uit de 14de eeuw. Al snel bleek het onderkomen veel te klein. In 1685 startte hij dan ook met de bouw van Paleis Het Loo.

Het Paleispark bestond tijdens Willem III eigenlijk niet. Het was gewoon heide en zand, zoals de hele omgeving. Onder koning Lodewijk Napoleon (1806-1810) is vanaf 1807 begonnen met de aanleg van een landschapstuin en dito park naar Engels model door de Franse architect Alexandre Dufour. Overigens apart dat een Franse koning een tuin naar Engels model liet aanleggen. Dit terwijl Frankrijk en Engeland grote vijanden van elkaar waren.

Koning Willem I bezoekt in 1814 Het Loo en was niet enthousiast over de aanleg van de tuin, maar zette het werk toch voort. Ten tijde van Koning Willem I zijn de oorspronkelijk 6 rechthoekige veldvijvers vergraven tot de huidige vijver, met zijn ronde vormen. Ook werden er nieuwe sprengen gegraven om de vijvers van water te voorzien. Koning Willem I heeft na zijn terugkeer op Het Loo nog vele jaren aan de nieuwe tuinaanleg laten werken.

Na Koning Willem I hebben zijn opvolgers de verfraaiing van het Paleispark voortgezet. De jong geplante bomen groeiden de daaropvolgende 150 jaar voorspoedig op en zo kreeg het prachtige park langzamerhand zijn huidige fraaie gestalte.

Opmerkelijk zijn in dit gedeelte van het park ook de hoog opgaande boomgroepen en de oude uitheemse boomsoorten. Ze zijn te danken aan de grote liefde en belangstelling die Koning Willem III voor vreemde bomen en planten koesterde. Men kon hem dan ook geen groter genoegen doen dan uit verre werelddelen planten en boomsoorten voor hem mee te brengen, die dan op Het Loo werden uitgeplant.

Het gehele complex met zijn grote afwisseling van prachtige brede lanen, intieme kronkelende paden, de diep ingegraven sprengen met hun helder bronwater, de schakel van vijvers omzoomd door rododendrons en azalea's geven dit parkgedeelte inderdaad een vorstelijke allure.

In 1959 werd het onderhoud van het bosgebied Koninklijke Houtvesterij overgedaan aan de staat. Op 1 januari 1971 werd het gebruik door koningin Juliana van het Paleis Het Loo met de daarbij behorende omliggende gronden met een totale oppervlakte van ongeveer 656 ha beëindigd.

## Het Paleispark

Het Paleispark wordt vooral gekenmerkt door fraaie waterpartijen, bestaande uit een drietal grote vijvercomplexen, die door een net van gegraven sprengen, waarvan de bron bij de Oude-, de Concordia- en de Paraplu sprengenkoppen ligt in het westen en noordwesten van dit parkgedeelte. De oude sprengen dateren nog uit de 15<sup>e</sup> en 16<sup>de</sup> eeuw om de toen op het terrein gelegen watermolens van water te voorzien. De nieuwe sprengen zijn pas aangelegd rond 1685 - 1690 bij de aanleg van de formele tuin om de fontein en waterwerken voldoende water te kunnen geven. Deze bronnen staan onderling via beken en kanalen met elkaar in verbinding. De monumentale bruggen hebben allemaal een eigen naam, zoals Leeuwenbrug en Scheelebrug. In de veldvijvers zie je in het heldere water dikke karpers en ruisvoorns. Typische kenmerken zijn van de Engelse landschapsstijl in het Paleispark zijn de bochtige paden, de vele groepjes van – liefst diverse – bomen en het gebruik van water. Hekken verdwenen zoveel mogelijk en werden vervangen door natuurlijke afscheidingen. De aanleg moest zo natuurlijk mogelijk zijn. Er werd wel gezegd dat 'je van het ene schilderij in het andere moest lopen'.

## Op pad

- 1. Loop vanaf de parkeerplaats onder het poortje door langs de kaartjesautomaat. Sla aan het einde van dit pad rechtsaf de brede laan in, de Koningslaan. Wandel de laan af tot de zessprong, voorbij het einde van de hertenkamp aan de rechterkant.**

De Koningslaan doorkruist het Paleispark van oost naar west en vormde vroeger een directe verbinding tussen Paleis Het Loo en Amersfoort. De Koningslaan is imposant door de Douglassparren (*Pseudotsuga menziesii*). Bomen die vanwege de houtkwaliteit in 1868 geïmporteerd zijn door Carl Douglas. In het land van herkomst worden ze veel hoger. Volwassen Douglassparren, zeker als ze in een groep staan, overvleugelen andere bomen en staan zo de ontwikkeling van inheemse bomen in de

weg. In de meeste delen van het Kroondomein zijn de Douglassen teruggedrongen. Langs de Koningslaan staan meer richting Paleis Het Loo eiken, waarvan een aantal ongeveer 350 jaar oud is. De eiken stammen zijn hier niet zo dik voor hun leeftijd. Dat heeft te maken met de schrale zandgrond. Er worden nu eiken geveld en jonge exemplaren aangeplant. De jonge aanplant wordt wel bewerkt met knoflooksaus vanwege de aantasting door de nonvlinder en de eikenspintkever.



- 2. Neem het eerste pad links. Wandel het grindpad uit tot je links een houten huisje ziet bij een vijver. Loop linksaf naar het houten huisje aan het water.**



De forellenvijver werd onder koning Willem I voorzien van huisjes en bruggetjes. In diezelfde periode werd het gehele paleispark heringericht in Engelse landschapsstijl. De regenboogforellen die in de vijver zwemmen zijn van een sublieme kwaliteit. Het houten huisje diende voor opslag van het vismateriaal en het klaarmaken van visvoer.

- 3. Wandel naar rechts voorbij het huisje op het paadje langs het water. Bij het kleine vijvertje op de splitsing rechts. Meteen hierna op de volgende splitsing rechtsaf. Op de kruising linksaf. Neem het eerste pad rechts langs de bosweide. Volg deze weg tot de kruising met een driehoek met bomen in het midden.**

Rechts in het bos is het dierenkerkhof en even verderop de schietbaan. Op de schietbaan werd vroeger geoefend voor de jacht. De jagers moesten immers wel raak kunnen schieten. Naast de geweerbaan ligt de pistoolbaan. Aan beide kanten liggen kogelvangsters.

Op het dierenkerkhof liggen niet alleen paarden begraven, maar ook huisdieren van de Oranjes.



Vraag: Wat valt op bij de zerken?

Hint: Let op de jaartallen.

Antwoord: Er zijn een aantal paarden in 1939 dood gegaan. Da's nogal toevallig. Of niet? In 1940 werden een aantal paarden afgeschoten om ze niet in handen van de Duitsers te laten vallen. Op de steen staat 1939 om de Duitsers te misleiden.

- 4. Ga met de rug naar de driehoek met bomen en de schietbaan op één lijn staan. Neem het kaarsrechte bospad schuin links. Vervolg de wandeling.**

De gedenkzuil werd geschonken ter gelegenheid van het huwelijk van Wilhelmina en Hendrik op 7-2-1901 door 'Jong Nederland', de leerlingen van diverse HBS scholen. In de zuil (jugendstil) zijn de wapens van 44 steden te zien waar een HBS was gevestigd en die aan het cadeau hebben meegedaan. Let op de beide wapens van Wilhelmina en Hendrik met de spreuken Je Maintiendrai en Per aspera ad astra (betekenis: Naar de sterren door moeilijkheden).

- 5. Bij de gedenkzuil rechtsaf het grindpad op, richting het hek met de Paleistuinen van Het Loo. Steek de brug over. Op de driesprong linksaf.**



Aan de zuidkant een prachtig uitzicht op het paleis en de fontein. Aan de noordkant van het paleis werd een zichtas aangelegd met een lengte van meer dan anderhalve kilometer die zich vanaf het paleis tot in Wiesel uitstrekte. De koninklijke gasten konden zo via de tuinen en de fontein van het uitzicht genieten zonder dat het zicht aan het einde door bomen werd beperkt.

Het bouwsel direct rechts (het Reposoir) was een rustpunt voor adellijke wandelaars die vanaf het paleis het einde van de tuin wisten te halen.

- 6. Wandel verder langs de achterkant van Paleis Het Loo. Neem voorbij de kassen rechts op de kruising het eerste linkerpad. Wandel rechtdoor tot einde pad. Je bent nu bij een wit paviljoen met blauwe strepen, het Badpaviljoen. Ga linksaf.**



- 7. Volg het pad met de grote vijver rechts. Op de splitsing rechtsaf. Ga na het bruggetje rechtdoor, langs het Theepaviljoen.**  
Het theepaviljoen en het badpaviljoen dateren uit de tweede helft van de 19e eeuw. Oorspronkelijk waren het schiettenten van waaruit men schoot op een in de openlucht opgesteld doel. Aan de linkerkant staat een boothuisje.
- 8. Ga de grote brug met de gietijzeren leuning over. Sla direct hierna linksaf en loop langs de vijver.**
- 9. Neem, bij de bocht naar links langs het water, het eerste pad rechts. Loop door en negeer het pad dat schuin van rechts komt. Wandel bij de kruising rechtdoor. Vervolg het pad met links een beekje tot de kruising met links een bruggetje. Steek deze recht over.**

Dit is het gebied van de Nieuwe sprengen. De Nieuwe sprengen zijn aangelegd rond 1685 – 1690 bij de aanleg van de formele tuin van Paleis Het Loo om de fontein en waterwerken voldoende water te kunnen geven. Deze bronnen staan onderling via beken en kanalen met elkaar in verbinding.



- 10. Ga een houten bruggetje over. Wandel rechtdoor met de beek links. Negeer het bruggetje links en loop door. Vervolg het pad tot de driesprong met een bruggetje recht voor je. Ga het bruggetje over. Volg het pad tot het einde van de sprengenkop. Ga rechtsaf.**
- 11. Ga op de splitsing linksaf. Wandel rechtdoor en steek de grindweg over.**  
Links liggen de gebouwen De Jagershof, de vroegere huisvesting van de hofjagers.
- 12. Loop een stukje rechtdoor. Sla op de knooppunt van paden rechtsaf vóór de twee bomen op de driehoek. Steek de grindweg over. Neem het pad rechtdoor langs een open veld.**
- 13. Sla op de kruising linksaf. Vervolg het pad langs het open veld met rechts een beekje. Steek het bruggetje over en wandel bij de kruising rechtdoor. Negeer de volgende kruising. Bij de volgende viersprong schuin links afslaan.**
- 14. Vervolg het pad, wandel twee bruggetjes over. Loop op de kruising rechtdoor en sla rechtsaf bij de volgende kruising. Wandel rechtdoor tot een houten prieel met boven de ingang een W en een Kroon.**



Het bouwsel is de uit de 18de eeuw daterende Willemstempel, een van rondhout gemaakte paviljoen. Het diende als speelhuis voor de jonge erfprins Willem, de latere Koning Willem I.

- 15. Ga met uw gezicht naar de ingang van het gebouwtje staan en ga het pad schuin links in. Wandel rechtdoor richting het hekwerk dat in de verte zichtbaar is. Negeer alle zijpaden tot aan einde pad. Sla rechtsaf, de Koningslaan..**
- 16. Wandel de Koningslaan uit tot links het parkeerterrein vanwaar de wandeling begonnen is.**

Meer weten? Fout melden? Meer routes in en rond Apeldoorn vind je op <https://www.ivn.nl/afdeling/ivn-apeldoorn>. Kom je tijdens de tocht een wijziging tegen in de route of de informatie? Laat het ons weten via [routes@ivn-apeldoorn.nl](mailto:routes@ivn-apeldoorn.nl).

IVN routenr: W-ANW-02, versie: 05-2020